

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ І ТУРИЗМУ

НІКОЛАЄВА О.І.

**ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ
РЕСУРСИ УКРАЇНИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з навчальної дисципліни
для студентів геолого-географічного факультету
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»

Одеса
ОНУ
2023

УДК 05.08.111

Н 54

Укладач:

О.І. Ніколаєва кандидат географічних наук, викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Рецензенти:

К.В. Коломієць кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

О.Б. Муркалов кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
геолого-географічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 10 від 27 червня 2023 року*

Ніколаєва О. І.

Н54 Рекреаційно-туристичні ресурси України : методичні рекомендації до спеціального курсу для студентів спеціальності 242 «Туризм і рекреація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / О.І. Ніколаєва. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. – 33 с.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з курсу «Рекреаційно-туристичні ресурси України» для студентів спеціальності 242 "Туризм і рекреація" освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на геолого-географічному факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова. Студенти мають змогу ознайомитись із тематикою лекційних та семінарських занять, питаннями для самоконтролю, завданнями для самостійної роботи, списком рекомендованих джерел для вивчення дисципліни.

УДК 05.08.1

© Ніколаєва О.І., 2023

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. НАПРЯМИ СИСТЕМАТИКИ І СТРУКТУРУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	7
Тема 1. Рекреаційно-туристична діяльність - складова господарства	7
Тема 2. Методологічні засади дослідження та оцінки рекреаційно-туристичного потенціалу.....	8
Тема 3. Компонентна систематика умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності.....	9
Тема 4. Функціональна систематика умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності.....	10
Тема 5. Концепція рекреаційних середовищ	11
РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ КВАЛІМЕТРИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	13
Тема 6. Кваліметрія – сучасний напрям оцінки умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності	13
Тема 7. Методичні схеми, комплекси і моделі кваліметричного представлення рекреаційно-туристичного потенціалу	14
Тема 8. Напрями і методичні прийоми кваліметричного оцінювання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу	15
Тема 9. Кваліметричне оцінювання рекреаційних кластерів.....	16
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ	18
Тема 10. Природні туристичні ресурси	18
Тема 11. Культурно-історичні ресурси туризму	21
Тема 12. Населення як головний чинник рекреаційно-туристичної діяльності і складова рекреаційно-туристичного потенціалу. Інфраструктурні рекреаційно-туристичні ресурси.....	22
Тема 13. Рекреаційно-туристичні ресурси України за туристичними регіонами. .	24
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.....	26
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:.....	31

ПЕРЕДМОВА

Важливою складовою сучасної туристичної науки є визначення шляхів подальшого розвитку туризму в сучасних умовах з використанням наявних туристично-рекреаційних ресурсів.

Державне та регіональне управління туризму – це система заходів задля здійснення підтримувальної, компенсаційної та регулювальної діяльності держави та місцевих органів влади щодо туристичної діяльності, спрямованої на створення нормальних умов ефективного функціонування ринку та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки та окремою її галузі – туристичної.

Навчальна дисципліна «Туристично-рекреаційні ресурси України» відображає сутність і структуру ключових теоретичних проблем та практичних напрямів розвитку системи туристично-рекреаційних ресурсів як багатоаспектного економічного та соціокультурного феномена. З огляду на це, особливої актуальності набуває значення навчального курсу «Туристично-рекреаційні ресурси України» для студентів спеціальності 242 – «Туризм і рекреація» за освітньою програмою «Туризм», освітнього ступеня «Бакалавр».

Під час вивчення навчальної дисципліни «Туристично-рекреаційні ресурси України» студенти працюватимуть з офіційною статистичною інформацією UNWTO, що надають їм можливість навчитися об'єктивно визначати основні тенденції розвитку туристичних та рекреаційних систем України та світу, використовувати різноманітні методи дослідження та обробки інформації.

Зокрема значна увага приділятиметься суб'єктам управління туристичної діяльності, насамперед транспортному обслуговуванню, питанням використання систем бронювання під час пошуку турів на сайтах туроператорів; особливостям роботи з друкованими матеріалами туроператорів; особливостям ціноутворення для формування та продажу турпродукту, принципам використання комп'ютерних систем бронювання авіаквитків тощо.

Мета вивчення дисципліни «Туристично-рекреаційні ресурси України» полягає у – ознайомлення студентів із значенням туристично-рекреаційних ресурсів у житті людини та їхнім місцем у структурі туристично-ресурсного потенціалу України; ознайомлення з принципами і методами систематики та структуризації умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності, вивчення основних структурних складових туристичних ресурсів; ознайомлення з напрямками і методичними схемами кваліметричного оцінювання рекреаційно-туристичного потенціалу.

Завдання курсу: - набуття теоретичних знань про значення рекреаційно-туристичних ресурсів у житті людини та функціонуванні суспільства, роль населення у формуванні рекреаційно-туристичної діяльності; - вивчення основних понять - рекреаційна діяльність та її базові категорії, концептуально-понятійна система рекреаційно-туристичного потенціалу; - дослідження компонентної системи умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності; - ознайомлення з функціональною систематикою умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності; - ознайомлення із концепцією рекреаційних середовищ; - ознайомлення із туристично-рекреаційним районуванням України.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних: К03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; К05. Прагнення до збереження навколишнього середовища; К06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

б) спеціальних (фахових): СК17. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал; СК24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, вміння презентувати туристичний інформаційний матеріал; СК31. Здатність орієнтуватись в організації туристично-рекреаційного простору.

Програмні результати навчання: ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних

послуг, а також світоглядних та суміжних наук. ПР04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору. ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

Очікувані результати. В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: - структуру туристичного фонду та її основні характеристики; - структуру основних типів туристичних ресурсів України та територіальні особливості в розрізі адміністративно-територіальних утворень; - частки природних, природно-антропогенних та суспільно-історичних ресурсів України в загальному туристичному фонді держави, їхню географію, переважаючі напрямки використання та заходи охорони; - особливості туристичних ресурсів України в регіональному аспекті та напрямки їхнього раціонального використання;

вміти: - розрізняти туристичні ресурси за класифікаційними ознаками; - характеризувати різні типи ресурсів та наводити приклади; - аналізувати територіальні відмінності використання туристичних ресурсів, отримані результати зображати у вигляді діаграм та картограм; - користуватися звітними матеріалами управління туризму.

РОЗДІЛ 1. НАПРЯМИ СИСТЕМАТИКИ І СТРУКТУРУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Тема 1. Рекреаційно-туристична діяльність - складова господарства

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Поняття "рекреаційно-туристична діяльність.
2. Базові категорії рекреаційно-туристичної діяльності.
3. Концепція довкілля. Концепція морального імперативу у рекреаційно-туристичній діяльності.

Лекційне заняття

Рекреаційно-туристична діяльність у регіоні розглядається географами як міжгалузевий господарський комплекс, що дає можливість досліджувати її за всіма предметними складовими: як галузь господарства й вид діяльності – економічної та позаекономічної; як соціальну суб'єкт-об'єктну систему; як напрям життєдіяльності населення. Підкреслюється особлива роль географічної науки в розробленні предметної області рекреаційно-туристичної діяльності та формуванні її концептуально-понятійних засад.

Питання для самоконтролю:

1. Соціоприродні види діяльності.
2. Регіональні міжгалузеві комплекси рекреаційно-туристичної діяльності.
3. Основні суспільні функції рекреаційної діяльності.
4. Класифікація рекреаційної діяльності.

Тема 2. Методологічні засади дослідження та оцінки рекреаційно-туристичного потенціалу

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Концептуально-понятійна система рекреаційно-туристичного потенціалу.
2. Населення - головний чинник рекреаційно-туристичної діяльності і складова рекреаційно-туристичного потенціалу.
3. Методологічні труднощі поєднання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу та їх суб'єктивних оцінок.

Лекційне заняття

Оцінка туристичних ресурсів і територій є найважливішим механізмом управління розвитком туризму, контролю за соціальними, екологічними та економічними наслідками туристичної діяльності. На сьогодні у вітчизняній і зарубіжній науці накопичений значний досвід оцінки туристичних ресурсів територій та просторового планування рекреаційного господарства на основі такої оцінки. Проте, єдиної загальновизнаної методики досі не створено. Принциповим та вихідним моментом дослідження сукупного туристично-рекреаційного потенціалу є розгляд його як системи. Туристично-рекреаційний потенціал регіону представляє собою сукупність взаємопов'язаних компонент: природно-ресурсної, історико-культурної та інфраструктурної. Усі компоненти туристично-рекреаційного потенціалу є відносно автономними, однак утворюють між собою стійкі взаємозв'язки та є взаємозалежними в межах туристично-рекреаційної системи. Кожна компонентна у складі туристично-рекреаційного потенціалу повинна бути об'єктом управління з боку людини. Процес управління будь-якою компонентою перетворює не тільки окрему компоненту відповідно до поставлених цілей, але й туристично-рекреаційний потенціал регіону в цілому. Туристично-рекреаційний потенціал функціонує й розвивається не тільки за об'єктивними законами, але й під впливом суспільства. Важливо, щоб між об'єктивними законами й потребами суспільства не було суттєвих протиріч.

Питання для самоконтролю:

1. Характеризуйте вплив на рекреаційно-туристичну діяльність антропогенно-техногенних навантажень (АТН) на довкілля.
2. Представте головні напрямки і різновиди АТН.
3. Поясніть методологічні труднощі поєднання в оцінках РТП об'єктивних характеристик умов і ресурсів РТД та їх суб'єктивних оцінок.

Тема 3. Компонентна систематика умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Загальні положення компонентної систематики рекреаційно-туристичних умов і ресурсів.
2. Геосферна систематика складових рекреаційно-туристичного потенціалу.
3. Компонентно-галузева класифікація складових рекреаційно-туристичного потенціалу.

Лекційне заняття

Головним напрямом дослідження рекреаційно-туристичного потенціалу залишається систематика і класифікація рекреаційних благ. На даний час у рекреаційно-туристичній діяльності традиційні централізовані та багаторівневі системи менеджменту рекреаційно-туристичної діяльності поступаються більш гнучким і маневреним мережевим структурам, що орієнтовані на кластерну організацію РТД. За таких умов ієрархічна систематика рекреаційних благ вже поступається мережевій: різні види і форми РТД потребують типових поєднань рекреаційних умов і ресурсів, з одного боку, і певних поєднань різновидів відпочинку та оздоровлення - з другого. За такими поєднаннями ознак ресурсної та функціональної систематики РТД розробляють якісно нову класифікацію рекреаційних благ, яку ми називаємо мережевою, і базовою одиницею (таксоном) такої систематики слугує рекреаційний кластер. Таким чином, рекреаційний кластер - нова одиниця (таксон) класифікації рекреаційних благ, яка виділяється

за характерними і типовими поєднаннями ресурсних характеристик і організаційно-господарських форм рекреаційно-туристичної діяльності.

Семінарське заняття

Обговорення рефератів.

- «Мережева систематика рекреаційних умов і ресурсів»
- «Ієрархічні класифікації умов і ресурсів РТД»
- «Мережева систематика умов і ресурсів РТД»
- «Рекреаційні кластери».

Питання для самоконтролю:

1. Ієрархічна систематика РТП.
2. Мережева систематика РТП.
3. Ієрархічні класифікації умов і ресурсів РТД.

Тема 4. Функціональна систематика умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Систематика рекреаційно-туристичної діяльності за формами соціального споживання рекреаційних благ.
2. Функціональна систематика рекреаційно-туристичної діяльності.
3. Концепція рекреаційних кластерів.

Лекційне заняття

У систематиці рекреаційно-туристичного потенціалу користуються переважно методами ієрархічних класифікацій, серед яких поширені компонентно-ресурсна та функціональна систематика. Розгляд рекреації та туризму як цілісного міжгалузевого комплексу потребує нових підходів до систематики і оцінки рекреаційних благ. Поряд із традиційними класифікаціями – компонентно-ресурсною та функціональною, розроблена мережева систематика умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності за типовими поєднаннями

ознак і показників двох зазначених класифікацій. Базовими одиницями мережевої систематики визначені рекреаційні кластери.

Семінарське заняття

Обговорення рефератів.

- «Компонентно-ресурсна класифікація»
- «Функціональна систематика умов та ресурсів»
- «Мережева систематика умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності»
- «Концепція рекреаційних кластерів»

Тема 5. Концепція рекреаційних середовищ

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Географічне середовище - базове поняття дослідження умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності.
2. Типологічна характеристика рекреаційних середовищ.

Лекційне заняття

Представлена концептуально-понятійна система «рекреаційне середовище» має такі методологічні особливості. По-перше, вона являє собою не звичну сукупність ресурсних компонентів, об'єднаних загальною соціальною функцією – забезпечення рекреаційних потреб населення. Рекреаційне середовище формалізоване як результат накладання та взаємодії вихідних середовищ довкілля – природного, історико-культурного, соціального, техногенного, економічного, екологічного. По-друге, складові рекреаційного середовища систематизовані у три групи: ресурси рекреаційно-туристичної діяльності; умови РТД, що визначають можливості безпосереднього використання рекреаційних ресурсів; чинники (передумови) РТД, що характеризують можливості формування та функціонування рекреаційно-туристичної діяльності. Зауважимо, що такий підхід певною мірою протистоїть традиційним розробкам і оцінкам рекреаційного

потенціалу території за всією сукупністю її рекреаційних умов і ресурсів, без будь-якої їх рубрикації та структуризації.

Семінарське заняття

Обговорення рефератів.

- «Роль соціального середовища у творенні рекреаційного потенціалу регіону»
- «Участь економічного середовища у формуванні РПП»
- «Рекреаційна оцінка історико-географічного середовища»
- «Техногенне (антропогенно-техногенне) середовище»
- «Концептуально-понятійна система рекреаційного середовища».

Питання для самоконтролю:

1. Концепція рекреаційного середовища регіону.
2. Природне середовище.
3. Історико-культурне середовище.
4. Соціальне середовище.
5. Техногенне середовище.
6. Економічне середовище.
7. Екологічне середовище.

РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ КВАЛІМЕТРИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Тема 6. Кваліметрія – сучасний напрям оцінки умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Принципи кваліметричного опрацювання рекреаційно-туристичного потенціалу.
2. Кваліметричні шкали.
3. Кваліметричні методи експертного оцінювання умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності.

Лекційне заняття

Властивості, що характеризують рекреаційно- туристичний потенціал (РТП), поділяють на якісні та кількісні. Якісні ознаки позбавлені кількісних вимірів і потребують метризації у будь-якій формі. Кількісні характеристики РТП можуть мати різну предметну сутність і природу, бути різноіменованими та різномасштабними. Для співставлення необхідне приведення їх до одного масштабу методами статистичного нормування та стандартизації. Загальною методологічною вимогою є потреба математико- статистичного оброблення сукупностей властивостей і характеристик РТП та розроблення відповідних методичних засобів. І хоча кваліметрія – міждисциплінарна предметна об-ласть, орієнтована на розроблення методів кількісного представлення якісних властивостей і характеристик, започаткована ще у середині минулого століття, у рекреаційній географії та туризмології використання кваліметричних методів оцінки РТП тільки розпочато. На відміну від наявних розробок оцінки окремих ресурсних компонентів та функціональних складових РТД загальна методична схема орієнтована на комплексні та інтегральні оцінки РТП як цілісного й системного формування умов і ресурсів РТД. Ще одна її методологічна осо-

близькість: така схема охоплює поєднане використання для оцінювання РТП всіх основних кваліметричних шкал – номінальних (шкали найменувань), рангових (шкали порядку), інтервальних (шкали різниць), шкал відношень (відстаней).

Семінарське заняття

Обговорення реферату.

- «Методичні норми і правила побудови графа РТП».
- «Кваліметричні шкали».
- «Кваліметричні методи експертного оцінювання умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності».

Тема 7. Методичні схеми, комплекси і моделі кваліметричного представлення рекреаційно-туристичного потенціалу

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Кваліметричне представлення рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.
2. Техніка оцінювання властивостей РТП методами кваліметричних переваг.

Лекційне заняття

Методична схема оцінки управління санаторно-курортними та оздоровчими підприємствами. Методичний комплекс кваліметричного оцінювання властивостей методом ранжування. Методичний комплекс кваліметричного оцінювання властивостей методом їх попарного зіставлення. Факторно-критеріальні моделі у кваліметричних розробках. Формалізована модель кваліметричного представлення рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.

Семінарське заняття

Обговорення рефератів.

- «Метод рангів».

- «Метод прямих експертних оцінок».
- «Факторно-критеріальні моделі».
- «Шкала відношень».
- «Шкала інтервалів».

Тема 8. Напрями і методичні прийоми кваліметричного оцінювання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Кваліметричне представлення рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.
2. Напрями ранжування властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу.

Лекційне заняття

Ранжування ознак і властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу у кваліметричних розробках. Експертна рейтингова (бальна) оцінка умов і ресурсів рекреаційно-туристичної діяльності. Безпосереднє ранжування властивостей і ознак рекреаційно-туристичного потенціалу. Методичні напрями ранжування властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу. Ранжування властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу методами кваліметричних переваг. Загальна методична схема рейтингового впорядкування властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу. Попарне зіставлення властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу у кваліметричних розробках. Загальна методика оцінювання складових рекреаційно-туристичного потенціалу методами попарного зіставлення властивостей. Оцінювання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу методами кваліметричних переваг. Оцінювання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу методами повного (подвійного) попарного зіставлення. Визначення показників вагомості властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу та узгодженості експертних оцінок. Визначення показників вагомості властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу.

Обчислення показників узгодженості експертних оцінок властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу.

Семінарське заняття

Обговорення реферату.

- «Оцінювання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу методами кваліметричних переваг».
- «Оцінювання властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу методами повного (подвійного) попарного зіставлення».
- «Методичні напрями ранжування властивостей рекреаційно-туристичного потенціалу».

Тема 9. Кваліметричне оцінювання рекреаційних кластерів

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Методична схема кваліметричної оцінки рекреаційних кластерів.
2. Формалізоване представлення рекреаційного кластеру екологічного туризму.
3. Обчислення критеріїв властивостей кластеру екологічного туризму.

Лекційне заняття

Кластерні утворення в рекреаційній сфері виступають потужним механізмом вирішення питань, пов'язаних з соціально-економічним розвитком країни, посиленням його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Це зумовлює необхідність дослідження питань створення та функціонування рекреаційних кластерів у контексті структурної перебудови економіки країни. важливою складовою механізму прискореного розвитку рекреаційного потенціалу України є формування рекреаційного кластеру, що дає змогу ефективно використовувати природні та антропогенні рекреаційні ресурси, історичну та культурну спадщину й посилити вплив сфери рекреації на економічний розвиток країни.

Семінарське заняття

Обговорення реферату.

1. Характеризуйте кваліметричне представлення рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.

2. Поясніть геопросторову рубрикацію його складових.

3. Поясніть техніку оцінювання властивостей РТП методами кваліметричних переваг.

4. Представте загальну методичну схему рейтингового впорядкування властивостей РТП.

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Тема 10. Природні туристичні ресурси

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

- 1.Орографічні туристичні ресурси.
- 2.Географічна оцінка кліматичних ресурсів.
- 3.Географічна оцінка водних туристичних ресурсів.
- 4.Географічна оцінка бальнеологічних ресурсів.
- 5.Географічна оцінка біотичних туристичних ресурсів. Ресурси природно-заповідного фонду.

Лекційне заняття

В даній темі подається розгорнута характеристика природних туристських ресурсів за наступними видами:

–кліматичні (їх загальна характеристика та розподіл на кліматичні області та підобласті);

–геоморфологічні (ресурси рельєфу) з відповідним розподілом та характеристикою наступних територій –низовинні, підвищені (височинні), гірські та характеристика спелеологічних ресурсів з характеристикою основних карстових областей.

–гідрологічні - моря, озера, річки, водосховища, ставки та водоспади;

–біологічні ресурси з розподілом на рослинні, тваринні та ресурси територій та об'єктів природно-заповідного фонду України;

–природні курортні ресурси з характеристикою за категоріями: ресурси лікувальних мінеральних вод, ресурси мінеральних грязей, озокериту, ресурси вод Чорного та Азовського морів, спелеологічні природні лікувальні ресурси.

Семінарське заняття

1. Дайте загальну характеристику кліматичних туристських ресурсів України та їх придатності для літніх і зимових видів відпочинку.

2. Перелічіть які кліматичні області та підобласті виділяються на території України.

3. Назвіть основні складові та загальні характеристики гідрологічних туристських ресурсів України.

4. Охарактеризуйте основні річки України та їх використання в якості туристських ресурсів. Назвіть головні ріки України.

5. Визначить роль водосховищ в задоволенні рекреаційних потреб населення держави. Назвіть основні водосховища.

6. Охарактеризуйте узбережжя Азовського моря як одного з головних рекреаційних районів держави, назвіть його рекреаційну спеціалізацію.

7. Охарактеризуйте Чорноморське узбережжя як головний рекреаційний район держави, назвіть його рекреаційну спеціалізацію.

8. Назвіть відомі водоспади України. 21. Дайте загальну характеристику наявності та складу природних біологічних туристських ресурсів.

9. Охарактеризуйте природні біологічні рослинні туристські ресурси України та їх використання з метою розвитку туризму.

10. Охарактеризуйте природні біологічні тваринні туристські ресурси України та їх використання з метою розвитку туризму.

11. Опишіть структуру та склад об'єктів ПЗФ України.

12. Які види рекреаційного використання можливо здійснювати на територіях і об'єктах ПЗФ.

13. Які з категорій об'єктів ПЗФ на сучасному рівні найбільш задіяні в сфері туризму і відпочинку на Україні.

14. Охарактеризуйте насиченість окремих регіонів держави об'єктами ПЗФ.

15. Назвіть найвідоміші в Україні заповідники, біосферні резервати, НПП, парки садово-паркового мистецтва в Україні.

16. Дайте визначення поняттю «природні курортні (лікувальні) ресурси», та складових які до нього входять.

17. Охарактеризуйте запаси ресурсів лікувальних мінеральних вод в Україні.

18. Охарактеризуйте сучасний рівень використання лікувальних мінеральних вод. Назвіть основні бальнеологічні курорти держави.

19. Проаналізуйте географію розповсюдження бальнеологічних курортів в Україні.

20. Охарактеризуйте запаси ресурсів мінеральних грязей та сучасний рівень їх використання для цілей санаторно-курортного господарства.

21. Проаналізуйте географію розповсюдження грязьових курортів в Україні.

22. Проаналізуйте географію розповсюдження курортів змішаного профілю в Україні.

23. На яких курортах і яким чином в Україні використовуються спелеологічні природні лікувальні ресурси.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте характеристику основних кліматичних елементів Закарпатській під області Атлантико-континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму.

2. Дайте характеристику основних кліматичних елементів під області Українських Карпат Атлантико-континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

3. Дайте характеристику основних кліматичних елементів рівнинної під області Атлантико-континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

4. Дайте характеристику основних кліматичних елементів континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

5. Дайте характеристику основних кліматичних елементів області Гірського Криму та її можливе використання в цілях туризму.

6. Дайте характеристику основних кліматичних елементів області південного берегу Криму та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

Тема 11. Культурно-історичні ресурси туризму

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Культурна спадщина як ресурс туризму. Її матеріальні і нематеріальні складові.
2. Географічна оцінка археологічних туристичних ресурсів. Пам'ятки історії та культури. Садиби, фортифікаційні споруди, замкові та монастирські комплекси, як ресурси туризму.
3. Історичні міста.
4. Етнічні та етнографічні ресурси.
5. Подієві ресурси. Види подієвих ресурсів та їх географічна характеристика.

Лекційне заняття

В даній темі студенти коротко розглядають структуру історико-культурних ресурсів на основі якої подається розгорнута характеристика основних складових історико-культурних ресурсів. Окрема увага в даній темі приділяється знайомству з історико-культурними об'єктами України включеними до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та переможцям Національного конкурсу «7 чудес України».

Семінарське заняття

1. Дайте визначення поняттю «історико-культурні ресурси» охарактеризуйте їх склад.

2. Дайте характеристику та проаналізуйте географію розповсюдження архітектурних історико-культурних ресурсів в Україні. Назвіть національні архітектурні та історико-культурні заповідники держави.

3. Назвіть найвідоміші пам'ятки археології на Україні.

4. Перелічите історичні пам'ятки пов'язані з визначними подіями в історії України.

5. Охарактеризуйте тематичну спрямованість та географію розповсюдження музеїв в Україні

6. Наведіть визначні приклади та проаналізуйте географію біографо-соціальних історико-культурних ресурсів.

7. Перелічите етнографічні області України. Як етнографічні ресурси використовуються на сучасному етапі розвитку туризму в Україні.

8. На які категорії поділяються області країни за насиченістю історико-культурних ресурсів, назвіть області, які входять до кожної категорії.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічите історико-культурні об'єкти України, які включені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, і перспективні об'єкти.

2. Перелічите історико-культурні об'єкти України які є переможцями Національного конкурсу «7 чудес України».

Тема 12. Населення як головний чинник рекреаційно-туристичної діяльності і складова рекреаційно-туристичного потенціалу. Інфраструктурні рекреаційно-туристичні ресурси.

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Роль людини у здійсненні рекреаційно-туристичної діяльності.

2.Поняття туристичної інфраструктури. Готелі та інші місця для тимчасового проживання.

3.Санаторно-курортні установи.

4.Транспортні комунікації.

5.Ресторанне господарство.

Лекційне заняття

В даній темі основна увага приділяється розгляду показників та географії розповсюдження об'єктів матеріально-технічної бази туризму –різноманітні форма закладів розміщення, ресторанного господарства, транспортної інфраструктури.

Семінарське заняття

1.Охарактеризуйте (за складовими) розвиток туристської інфраструктури в Україні.

2.Дайте визначення поняття «туристична інфраструктура» охарактеризуйте їх склад.

3.Дайте характеристику функціональній структурі підприємств готельного господарства та проаналізуйте географію їх розташування в Україні. Назвіть основні об'єкти сервісу вітчизняних готелів.

4.Перелічіть складові санаторно-курортних і оздоровчих закладів України. Назвіть установи і відомства, яким підпорядковуються санаторно-курортні заклади.

Питання для самоперевірки:

1.Охарактеризуйте кількісний та якісний стан транспортних комунікацій України.

2.Назвіть основні складові й визначить тенденції розвитку ресторанного господарства України.

Тема 13. Рекреаційно-туристичні ресурси України за туристичними регіонами.

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Туристські ресурси Чорноморсько-Азовського туристського району.
2. Туристські ресурси Карпат.
3. Туристські ресурси Полісько-Подільського туристського району.
4. Туристські ресурси Центрального туристського району.
5. Туристські ресурси Східного туристського району.

Лекційне заняття

В даній темі студенти повинні згадати основні одиниці районування: туристські зони, райони, центри, вузли, пункти та ознайомитися зі схемами туристсько-рекреаційного районування України. За відповідним планом (склад областей району, кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, курортні ресурси, об'єкти ПЗФ, рівень розвитку туристської інфраструктури, наявність крупних історико-культурних центрів, екологічна ситуація та перспективи розвитку) подається характеристика туристські ресурси Карпат, Чорноморсько-Азовського, Полісько-Подільського, Центрального та Східного туристських районів.

Семінарське заняття

1. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Чорноморсько-Азовського туристського району.
2. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Карпат.
3. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Полісько-Подільського туристського району.
4. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Центрального туристського району.

5. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Східного туристського району.

Питання для самоперевірки

1. Поясніть наявність значної кількості варіантів класифікації туристських територій України.

2. Назвіть дослідників які працювали над проблематикою туристсько-рекреаційного районування в Україні.

3. Сформулюйте практичний та науковий зміст виділення туристських територій.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний та підсумковий контроль (Іспит). Усне опитування, доповіді та реферати, участь у дискусіях та обговореннях, творчі завдання, тестовий контроль.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2				Змістовий модуль №3				35	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поясніть зміст і ординацію базових понять РТД – "географічне середовище" і "навколишнє середовище".
2. Характеризуйте зміст і пізнавальні функції концепції довкілля.
3. Поясніть необхідність розгляду населення як головного чинника РТД, що визначає її умови і ресурси.
4. Характеризуйте довкілля як складну соціоприродну систему. Які різновиди навколишнього середовища інтегрує довкілля?
5. Ким і у який час розроблена концепція морального імперативу? Наведіть приклади її сучасного використання.
6. Соціоприродні види господарської діяльності і формування новітніх секторів економіки.
7. Представте складові і можливі напрямки досліджень РТП за його концептуальнопонятійною схемою.
8. Характеризуйте нові поняття "рекреаційно-туристична діяльність", "рекреаційний кластер", "рекреаційне середовище", "довкілля", за їх використанням у дослідженнях РТП.
9. Поясніть зміст і пізнавальні функції концепції рекреаційних кластерів.
10. Характеризуйте територіальні рекреаційні системи як форми територіальної (геопросторової) організації РТД.
11. Обґрунтуйте роль населення як головного чинника РТД і складової рекреаційно-туристичного потенціалу.
12. Представте новітні складові компонентно-галузевої оцінки РТП – територію, географічне положення, геопросторове планування, територіальну організацію життєдіяльності населення.
13. Поясніть недостатню розробленість компонентно-галузевої систематики умов і ресурсів РТД.
14. Прокоментуйте загальну систематику рекреаційно-туристичних ресурсів. Поясніть її склад.

15. Поясніть загальну систематику рекреаційно-туристичної діяльності. За якими ознаками виділені типи і підтипи РТД?

16. Коментуйте структуру рекреаційно-туристичної діяльності як однієї з господарських сфер життєдіяльності населення. На які різновиди на цій схемі систематизовані туристична діяльність та рекреація?

17. Що являє собою масова неорганізована (самодіяльна) рекреація? Поясніть недостатню увагу науковців до самодіяльного відпочинку та оздоровлення населення.

18. Характеризуйте рекреаційне середовище як базове поняття дослідження та оцінки умов і ресурсів РТД. Поясніть пізнавальні можливості цього поняття.

19. Порівняйте поняття "рекреаційне середовище", яким позначають об'єкт дослідження РТП, та "туристична дестинація" – об'єкт дослідження туризмознавства.

20. Характеризуйте рекреаційне середовище за його складовими компонентами – природно-географічними, соціальними, економічними (техносферними).

21. Розкрийте зміст рекреаційного середовища як територіального (геопросторового) комплексу галузево-компонентних середовищ (див. рис. 5.2). Поясніть додаткову рубрикацію середовищ на ресурси РТД умови РТД та чинники (передумови) РТД. Наведіть приклади різних оцінок таких складових – кількісних, бальних і рейтингових, якісних.

22. За якими ознаками характеристики РТД поділяють на умови і чинники (передумови) РТД.

23. Поясніть принципи кваліметричного розроблення рекреаційно-туристичного потенціалу.

24. Характеризуйте якість як впорядковану ієрархічну (багаторівневу) сукупність властивостей.

25. Представте основні типи кваліметричних шкал, що використовують в оцінюванні РТП.

26. Дайте коротку характеристику методичних можливостей різних кваліметричних шкал – номінальної (шкала найменувань), рангової (шкала порядку), шкали інтервалів (різниць), шкали відношень (відстаней).

27. Назвіть кваліметричні методи експертного оцінювання умов і ресурсів РТД. Дайте їм короткі характеристики.

28. Характеризуйте цільові настанови та методику обчислень факторно-критеріальної моделі.

29. Поясніть методологічні принципи розроблення та використання факторно-кваліметричних моделей.

30. Характеризуйте кваліметричне представлення рекреаційно-туристичного потенціалу регіону. Поясніть геопросторову рубрикацію його складових.

31. Представте загальну методичну схему рейтингового впорядкування властивостей РТП.

32. Поясніть техніку оцінювання властивостей РТП методами кваліметричних переваг.

33. Характеризуйте цільові настанови і зміст методу повного (подвійного) попарного зіставлення. Поясніть його технічні переваги.

34. Якими методами у кваліметричних розробках визначають показники вагомості властивостей РТП?

35. Характеризуйте оцінку узгодженості експертних ранжувань за допомогою коефіцієнту конкордації.

36. Що являє собою рекреаційний кластер? Поясніть зміст і функції цього поняття.

37. Характеризуйте первинний (елементарний) кластер як базову одиницю формалізації та оцінки РТП. Наведіть відповідні приклади.

38. Поясніть цільові настанови і послідовність дій та операцій у загальній методичній схемі кваліметричної оцінки РТП.

39. За якими показниками у кваліметричних розробках оцінюють значущість (вагомість) властивостей? Наведіть приклади.

40. Характеризуйте цільові настанови шкали Харрінгтона та її методичні можливості для кваліметричної оцінки. Поясніть можливості трансформації якісних характеристик у кількісні показники розподілу попиту.

41. Дайте загальну характеристику кліматичних туристських ресурсів України та їх придатності для літніх і зимових видів відпочинку.

42. Дайте оцінку можливостей використання Українських Карпат для різноманітних видів туризму. Назвіть основні зимові центри гірськолижного відпочинку.

43. Назвіть основні складові та загальні характеристики гідрологічних туристських ресурсів України.

44. Дайте загальну характеристику наявності та складу природних біологічних туристських ресурсів.

45. Дайте характеристику та проаналізуйте географію розповсюдження архітектурних історико-культурних ресурсів в Україні. Назвіть національні архітектурні та історико-культурні заповідники держави.

46. Перелічите етнографічні області України. Як етнографічні ресурси використовуються на сучасному етапі розвитку туризму в Україні.

47. Чому населення вважається складовою рекреаційно-туристичного потенціалу?

48. Дайте визначення поняття «туристична інфраструктура» охарактеризуйте її склад.

49. Дайте загальну характеристику туристичним районам України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна

1. Дмитренко Г. А., Ануфрієва О. Л., Бурлаєнко Т. І., Медвідь В. В. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст : навч. посіб. К.: Аграрна освіта. 2016. 335 с.
2. Куць В. Р., Столярчук П. Г., Друзюк В. М. Кваліметрія : навч. посіб. Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 256 с.
3. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. Навч. посібник. К. : Альпрес, 2007. 267 с.
4. Одеський регіон: передумови формування, структура та територіальна організація господарства: навч. посібник / О. Г. Топчієв та ін. Одеса: Астропринт. 2012. 336 с.
5. Сич В. А., Яворська В. В., Коломієць К. В. Основи екологічного туризму: навч. посіб. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. - 240 с.
6. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. К. : Альтерпрес, 2006. 264 с.
7. Топчієв О. Г., Коломієць К. В., Сич В. А., Яворська В. В.. Структурування рекреаційно-туристичного потенціалу на засадах географічного середовища. Кам'янець-Подільський: Вид. Панькова А. С.. 2020. 332 с.
8. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Пилипенко І. О., Яворська В. В. Методологічні засади географії: підручник. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова. 2019. 352 с.
9. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки. Навчальний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. 2022. 278 с.
10. Циба В. Т. Математичні основи соціологічних досліджень: кваліметричний підхід. Київ. 2002. 248 с.

Додаткова

1. Василюк О. Функціональна класифікації територій природно-заповідного фонду: історія формування та міжнародний аспект // GEO&BIO. 2019. vol. 18, pp 3–20.
2. Генеральна схема планування території України. Пояснювальна записка: в 2 т. / Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики України, Державний інститут проектування міст ДІПРОМІСТО. К.: 2000. Т.1. 2000. 49 с. Т.2. 2000. 68 с.
3. Покоłodна М. М., Полчанінова І.Л. Конспект лекцій з дисципліни «Туристські ресурси України» (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм») / М. М. Покоłodна, І. Л. Полчанінова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2011. 146 с.
4. Сич В. А., Шашеро А. М., Коломієць К. В. Каркас антропогенно-техногенних навантажень на територію регіону Українського Причорномор'я // Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. 2019. Том 24. Вип. 1. С. 130-142.
5. Сич В. А., Яворська В. В., Коломієць К. В. Особливості формування екомережі регіону Українського Причорномор'я // Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2015. Том 20. Вип. 4. С. 129-143.
6. Топчієв О. Г., Сич В. А. Проблеми кластеризації та структурування соціоприродних видів господарської діяльності у географічних дослідженнях // Український географічний журнал. 2020. Вип. 2. С. 65-72.
7. Топчієв О. Г., Сич В. А., Шашеро А. М. Концепція каркасів антропогенно-техногенних навантажень // Український географічний журнал. 2019. Вип. 2. С. 41-48.
8. Топчієв О. Г., Сич В. А., Яворська В. В., Долинська О. О. Екологічний імператив у концепціях соціально-економічного розвитку і його географічні складові // Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2019. Том 24, Вип. 2. С. 96-112.

Електронні інформаційні ресурси

1. Атлас даних Кноема [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knoema.com/atlas>.
2. Географія і туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=47&lang=ru.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.ua>.
5. Офіційний сайт ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
6. Програма розвитку ООН, звіти та інформація про людський розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undp.org>.
7. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
8. Dialogues in Human Geography [Електронний ресурс]. – Mode of access: <http://dhg.sagepub.com/content/3/1.toc>.
9. World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.